

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

Abonamentul:

Pe un an 32 coroane.

Pe șase luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegraful Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor, după învaloia

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Nr. 7429 Școl. 1918.

Circulară

cătră toate oficiile protopopești și parohiale și cătră toți învățătorii din arhidieceza ort. rom. din Transilvania.

Înaltul ministeriu al cultelor și instrucțiunii publice, cu referire la ajutorarea învățătorilor și învățătoarelor dela școlăle primare confesionale, cu adause de îmbrăcăminte, a luat în cadrele ordonanței cu Nr. 108800—1918 VII d. următoarelor dispozițiuni:

I. Aduas de îmbrăcăminte primesc toți învățătorii și învățătoarele dela școlăle primare confesionale cari:

a) în teneul articolului de lege XVI din 1913 beneficiază de subvenției de stat ca întregire de salariu;
b) n'au întregire de salariu dela stat, dar în baza articolului de lege IX/1917 ori XV/1917 primesc adaus familiar ori ajutor de răsboui;

c) învățătorii și învățătoarele ajutate căroră în luna Iulie li s'a mai lichidat ajutorul de stat.

Asemenea primesc adaus de îmbrăcăminte toate instructoroarele grădinelor și asilelor de copii, cari intrinsec condițiunile de sub punctele a, b și c.

Învățătorii aflători sub drapel primesc adaus de îmbrăcăminte numai în cazul că li cer dănsii ori cei cari sânt incredințați de dănsii să ridice competițiunile învățătoarești.

II. Adausul de îmbrăcăminte constă din adaus fundamental și adaus supletor.

Suma adausului fundamental pentru învățătorii și învățătoarele definitive și pentru învățătorii ajutători cu diploma e de 1000 cor., pentru învățătorii ajutători fără diploma e de 800 cor., iar pentru învățătorii aflători sub drapel de 500 cor.

Adausul supletor pentru membri familiari (și soția întrucât nu primește, în urma postului ce eventual ocupă, adaus de îmbrăcăminte deosebit), se votează învățătorilor cu drept la adaus fundamental de 1000, respective 500 în sumă de 400 cor., iar învățătorilor cu drept la adaus fundamental de 800 cor., în sumă de 240 cor.

Votarea adauselor de îmbrăcăminte se face în baza anunțării în scris. Coalele de anunțare, care se pot primi dela inspectorii regiștii de școlăle, se provăd cu datele cerute prin învățătorii, se semnează în regulă atât de cătră învățătorii (la cei aflători în armată de cătră plenipotențații) și din partea președințiilor comitetelor parohiale (scaunelor școlare) cari sânt răspunzători și material pentru realitatea și corectitatea datelor. Coalele de anunțare provăzute și cu sigiliul parohial se înaintează inspectoratorului regiștii de școlăle.

Învățătorii ajutători primesc adausul de îmbrăcăminte numai în cazul că vor funcționa ca învățătorii și în

anul 1918/19, care împrejurare președintele comitetului parohial e dator să o adeverească deosebit în coala de anunțare.

Sibiu, din ședința Consistoriului arhidiecezan, ca senat școlar, ținută la 5/18 Iulie 1918.

Dr. Eusebiu R. Roșca m. p.,
arhimandrit, vicar arhiepiscopesc.

Dr. Octavian Costea m. p.,
secretar consistorial.

Păcatele noastre

Trecem prin timpuri foarte critice, și trăim zile foarte grele.

Răsboul cumplit, care a bătaie dela Dumnezeu va venit asupra noarhiei noastre, a intrat deja în anul al cincilea, cu toate miseriile și necazurile împreunate cu el, și Dumnezeu știe când va avea el sfârșit.

Slăbește neamul, pier oamenii în răsboul cumplit,

oamenii au căzut în păcate, înșală, fură, omoară, jefuesc, tinerimea s'a demoralizat, nu mai e frică de Dumnezeu, nu mai e rușine de oameni.

Până acum a mai avut scut în biserică și în școlă.

Biserica a fost scutul și apărarea noastră în zile de grele cercări.

Noi am suferit cu resignațiune toate neajunsurile, boalele, necazurile, toate încercările, cu câte a binevoit Dumnezeu a cercetă neamul nostru, a cercetă neamul nostru.

În zile de grele încercări, în zile de amare suferințe, în zile de negre năcazuri s'au deschis ușile bisericuțelor noastre din vârful dealului, de deasupra satului, au sunat toaca, au sunat jelic clopotele, poporul s'a adunat la biserică, a ascultat sfânta slujbă în limba moșilor și a strămoșilor săi, a ascultat rugăciunile ridicate în fața altarelor, și a aflat rușina, a aflat mângăierea. Pe vremea aceea preutul era legat strâns de popor, avea aceeași soare cu și poporul. Pe vremea aceea erau sfinte zilele de sărbătoare, pe vremea aceea se țineau posturile, pe vremea aceea erau curate moravurile oamenilor, pe vremea aceea nu eră zi, în care să nu se facă des de dimineață slujbă bisericăscă, seara vecernie, și pe vremea aceea biserică nu era încăptătoare pentru credincioșii cari urcau dealul spre biserică.

Au venit vremi mai bune, și s'a deschis și școlă românească, școlă confesională. Lângă bisericuța din deal s'a deschis școlă, care a ținut legată inima poporului de biserică, și care i-a deschis poporului mintea.

Școlă a devenit fiica biserice. Și a lucrat mama și fiica în bună înțelegere pentru binele poporului. În amândouă cu o gură și cu o inimă s'a laudat numele Domnului, și s'a cultivat iubirea de patrie.

Speram zile tot mai bune. Din bisericuțele vechi de lemn în vârful dealului cu vremea s'au dezvoltat biserică frumoase, biserică mari de piatră, polatouri bogate, cum se căntă la ciaslov.

S'au dezvoltat și școlăle noastre. Din jupânul dascăl a ajuns a se numi domnul învățător, școlă veche de lemn s'a dezvoltat și ea în școlă modernă de piatră, a devenit adevărat palat domnesc.

Am înaintat în civilizație, am înaintat și în știință, și în școlăle noastre de stat, și în cele din orașe.

Și cu cât înaintăm în cunoștință în știință, cu atât scăpătam în cele ale credinței și în ale moravurilor bune.

Păcatele noastre!

Am început a neglija biserică, care — vrem să fie bine fixat — a fost totdeauna scutul și apărarea neamului nostru.

Aici zace primejdia, și să ne trezim, până nu e prea târziu. Să avem țaria sufletească de a privi primejdia în toată grozăvenia sa, de a privi realitatea în toată golăteata sa.

Am avut biserică, am avut școlă.

Am avut biserică bună în țara întreagă, biserică săracă, dar bună, biserică de lemn, dar plină de lume, care cu evlavie ascultă sfânta slujbă și eșă din biserică lume multă, lume năcăpă, dar mângăiată și cu încredere în bunul Dumnezeu.

Am avut școlăle bune, mai ales spre granițele țării am avut școlăle bune.

Începând dela Poiana-sărată, Treiscaune, Brețcu, Brașov, Bran, Făgăraș, Sibiu, Săliște, Mercuru, Sebeș, vastul comitat al Hunedoarei, am avut școlăle bune.

Școlăle acestea au avut în primejdie de a slăbi.

Acestea ne doare, dară nu ne insultă mai îngrijii.

Ce se ia azi cu puterea, preste voia noastră, în viitor, în timpuri mai bune, ni se va da iară.

Aceasta este credința noastră. Mai rău stăm noi cu bisericăle. În măsura în care am înaintat cu școlă în învățare, în știință, am scăpătat în ale credinței și în ale bunelor năravuri. Ne aducem aminte de vorbirea fostului mitropolit Ioan Meștanu în casa magnaților, când cu proiectul de a se introduce în școlăle populare limba maghiară.

Ahriherul de atunci al epariei Arhidului a început cu o citație la tinească:

Qui proficit in litteris, et deficit in moribus, plus deficit quam proficit. Cine înaintază în știință și învățare și scăpătat în năravuri bune și în moralitate, mai mult pierde decât câștigă.

Și noi am ajuns la treapta aceasta.

A scăzut credința de odinioară, a scăzut dragostea cătră biserică în sinul poporului nostru.

Ca vânt rece, ca sloiu de ghiță băntuie azi necredința, imoralitatea, sectele de tot soiul, nepăsarea, lăpădarea de lege, traiul în fără de lege și indiferențismul religios.

Bisericăle noastre sunt goale. Poporul destrăbălat se lapădă de lege, se lapădă de neam, de preot, de tradiții, de limbă, și primește dela străini ce e rău, ce e străin de suflet lui.

Păcatele noastre.

Poporul nostru nu mai stă la înălțimea, la care a stat profețimea chinută și năcăjită din timpurile trecute.

Să nu fie cu supărare vorba aceasta, noi trebuie să ne cunoaștem greșile, ca să ne îndreptăm, căci timp de îndreptare mai este încă.

Se ilustrăm!

În câte biserică de ale noastre se mai face azi în fiecare zi utrenia și vecernia?

Ce vedem la alte popoare?

Bisericăle lor sunt deschise dimineața, deschise la 10 oare a m., deschise seara.

Romano-catolicii au serviciu dimineața, și la orașe e lumea cu evlavie în biserică, are serviciu la orele 10, are exerciții evlavioase zi de zi.

Bisericăle sășești au introdus exerciții evlavioase dimineața și seara, au asocieri dețineri după sexe, și pentru bătrâni, și pentru tineret.

Pentru timpuri grele au legat poporul de biserică.

Noi ce facem?

Bisericăle noastre stau incuinate, poporul nostru, tineretul nostru, zăpăcit și neingrijit rățește pe căi străine.

Se luăm de pildă Sibiu, cu profețimea multă și cultă de aici.

Biserică cathedrală e pompoasă stă însă incuată, ca nime să nu poată intra spre a-și face rugăciunile obișnuite.

Dimineața e deschisă înainte de amiază. Dimineața însă nu e vecernie, și servicierea cu sutele rățește pe strădele Sibului.

Așa în Sibiu, în centrul mitropoliei, și cu puține excepțiuni așa în țara întreagă.

Pentru ce nu s'ar putea ținea Dimineața vecernie? Pentru ce nu s'ar putea aduna Dimineața la vecernie tineretul de ambele sexe? Pentru ce nu s'ar putea aduna Dimineața la vecernie ucenicii dela meserii, și servicierea de ambele sexe? Pentru ce nu s'ar putea ținea Dimineața de Dimineață predici pentru popor cu considerare la trebuințele poporului? Pentru ce?

Eram în anu trecut în orașul Oradea-mare, unde eră refugiat și consistorul și seminarul din Blaj.

Un profesor dela teologie de acolo îmi spunea, că în Blaj în biserică cathedrală, a fost introdus Dimineața la vecernie predici pentru popor, și în scurt timp a avut mângăierea, să vadă biserică plină de lume evlavioasă, mai

ales cercetă biserica cu ocaziunea acelor servitorime, care dimineața la sfânta liturghie nu se putea prezenta.

E timpul suprem, ca să rupem cu întocmirea de azi a acestor lucruri. Dacă în trecut în timpuri grele profeția a știut să țină legat poporul de biserică, în timpurile grele de azi încă trebuie să fim și noi ca și moșii și strămoșii noștri.

Pașatele noastre. Așa zicem noi, și așa vor zice nepoții și strănepoții noștri. Dacă prețul va merge la biserică, dacă prețul va săvârși cu elavie și cu frica lui Dumnezeu sfintele șaluve, poporul va cercetă biserica.

Dacă la vecernie se va introduce regulat catehizarea cu tineretul adult, dacă se va introduce cuvântarea regulată pentru popor, dacă se vor introduce ca și la alte popoare exercițiile religioase, poporul se va legă de biserică și vom salva ținerimea de pe la meserii și servitorime, abstrăgând dela militația căia multă, care cu drag cercetează în timp liber biserica.

Zile grele, timpuri extraordinare, cer măsuri de apărare extraordinare. Soarele poporului nostru a fost în mâna bisericilor, în mâna profețiilor. Străbatem și azi zile grele.

Să deschidem porțile bisericilor noastre, mai ales Duminea se ținem vecernia, să adunăm tineretul în biserică, să ținem cu el catehizarea și predici, spre a-l lega de biserică și a-l întoarce dela calea rătăcirii. Să ne părăsim păcatele noastre. Să întorcem pe păcătoși dela rătăcirea căiei lor, ca să măntuim suflete de moarte și să acoperim mulțime de păcate.

Guvernul ungar și școalele românești. Se anunță din Budapesta:

La invitarea ministrului de culte și instrucțiune publică, a contelei Ioan Zichy, au sosit la Budapesta arhierii ortodocși români mitropolitul Vasile Mangra și episcopii Ioan I. Papp dela Arad și Dr. Miron E. Cristea dela Caransebeș. Numiții arhierii s-au prezentat la ministrul cultelor, unde contele Ioan Zichy s'a consultat mai mult timp cu danșii în afacerea școalelor românești.

Fusionarea partidelor guvernamentale. Corespondenții budapeștii al ziarului *Vossische Zeitung* raportează:

Sfârșindu-se agitarea spiritelor, s'au pornit acum după discuție fratative între partidul contelei Ștefan Tisza și partidul guvernului Wekerle în scopul fuzionării acestor partide guvernamentale. Atât Dr. Wekerle, cât și contele Tisza au declarat în public de repetate ori, că în chestiunile cele mai importante politice nu există nici un contrast între cele două partide. Au puse cercuri politice autorizate se cunoaște părerea contelei Tisza și a lui Wekerle, că acum este momentul potrivit pentru a săvârși farea greutății fusionare. Guvernul, de sine înțeles, se va reconstrui la toamnă conform acesteia. Într-o zi, în ședința cabinetului mai mulți dintre aderenții contelei Tisza.

Declarațiile contelei Czernin. Presa din Germania a făcut zilele acestea aspre critice la adresa contelei Czernin în legătură cu tratatul de pace dela București.

Pentru a se apăra împotriva atacurilor preselor germane, contelea de externe, contele Otocar Czernin a luat cuvântul în ședința din 29 Iulie a acestor senatori din Austria și a declarat următoarele:

Mai simt dator să vorbesc despre demersul făcut la timpul său de Maiestătea Sa monarhului, pe lângă regele Ferdinand al României, cu o parte din presa străină, întru no prezintă cazul în mod corect. Demersul Maiestății Sale s'a făcut la sfatul meu și pe lângă depunerea mea răspundere ministerială. În Brest-Litovsk am atlat din bun isvor, că regele român este izolat, și de aceea începe sărăciile și vor săvârșă căderii și căută domnia de a ajunge în legătură cu domniitorul nostru. Dorința această a regelui român am comunicat-o

colegului meu Kálmán, iar Maiestății Sale i-am zis să facă demersul, care acum este cunoscut. Rezultatul a fost, că am înconjurat țara depeșterii extremă a românilor și am lăncetat fără mizerie pacea. (Vii aprobări) Repet, că iau asupra mea întreaga răspundere a acestui pas; căci problema diplomației nu este să urmez lupta, pe lângă grelele jertfe proprii, până la nimicirea dușmanului; ci, dacă se poate pe o cale oarecare, să obțin pacea cinstită (Aprobarii) și în cazul acesta am și isbutit. (Applauze și aprobări. Mulți felicități pe orator).

Proclamația împăratului Wilhelm. Intrând în al cincilea an de război, împăratul Wilhelm a dat o proclamație către poporul german, și către armată și marină. Suvăranul Germaniei arată, că în lăgăru dușmanilor noștri încă tot nu găsește ascultare giasul umanității. De câte ori în viim deșteptim inimile, ne în răspund cu vorbe de batjocură și ură. Din această cauză nu putem, decât să continuăm luptele, până când am înfrânt scopul de nimicire al dușmanului.

Camera ungară

În ședința din 30 Iulie s'a dezbătut, repetat și fără incidente o serie întreagă de proiecte de legi financiare și economice, și s'au votat atât în general, cât și în special: despre oarea de câștig în război a Băncii austro-ungare, despre modificarea articolelor de lege a Centralei institutelor financiare, despre împrumuturile pentru regularea războiului, despre darea pe carbuni și impostul pe sare ș.a.

Ședința din 31 Iulie. Se începe discuția asupra proiectului unei noi regulări la îngrijiri persoanelor militare.

Discuția se interupe, ca să urmeză interperările. Deputatul Ladislau Fényes întreabă, câți prizonieri de-a noștri se află pe teritor rusesc, și ce măsuri s'au luat pentru aducerea lor acasă?

Interperarea se comunică ministrului de houwzei.

În afacere de alimentare publică în terpelează Aurel Förster.

Dintre celelalte interperări, a întâmpinat o deosebită atenție vorbirea contelei Ștefan Tisza, care s'a ocupat mai ales cu situația generală a țării. Deputatul bitorul, în interperarea sa roșută într'una din ședințele trecute ale camerei, a mai atras lura aminte a ministrului de alimentare publică, a prințului Windischgrätz, asupra necajiturilor, la care s'ant expus sătenii. Cere guvernul să permită, ca înșasi comana să-și procure și să împărțea între locuitorii bucatele, de care are trebuință.

Ștefan Halter se jăluște împotriva abuzurilor cenzurii, care oprește publicarea de articole ce nu ăgătură cu interesele parturii țării. Deputatul Halter întreabă guvernul, dacă are oare cunoștință că cenzura nu admite unor foi publicare conținuturi articolele aparut deja în alte foi? Ce intenționează a face guvernul împotriva măsurilor de felul acesta ale cenzurii?

Ședința din 1 August. La proiectul legii pentru îngrijirea militară în cuvântul deputatului Ludovic Szegyi (din partidul muncii) și saluta proiectul, care va avea bună întruare asupra soldaților și a familiilor lor.

Mai vorbesc deputații Mihai Horváth (independenți) și Ion Pirker (din partidul muncii), cari primesc proiectul.

Prezidentul comunică pentru ședința de mâine, că ministrul de alimentare publică, prințul Ludovic Windischgrätz, va răspunde la interperarea contelei Ștefan Tisza.

Ședința din 2 August. În cursul discuției generale asupra proiectului de lege pentru îngrijirea militară, unul dintre membrii grupului este s'cite o declarație în numele partidului. În declarația aceasta se spune, că titlul proiectului, care nu amitește de croați, ci numai de hounvezme regală ungară, este vătămător pentru danșii. Croații, din motivul acesta, nici nu participă la dezbateri.

Prin ministrul Wekerle răspunde, că după ce nu există legat croații hounvezme nu poate să fie, decât regală ungară. Deputatul Ladislau Fényes intervine pentru apărarea intereselor văduvelor și orfanilor militari.

Dionizie Sebcs cere, ca invazivilor agricoli să se dea mai ales pământ, în loc de banilor.

Tot în favoarea invazivilor iau cuvântul deputații Kállya Ubai și Coloman Török.

Proxima ședința se anunță pentru Marți, în 6 August. Tot pe ziua aceea se amână și răspunsul ministrului de alimentare publică Windischgrätz.

Casa magnaților

În ședința din 31 Iulie s'a dezbătut proiectul legii de reformă electorală.

Contele Josi Malldth nu aafia în proiectul asigurate de ajuns interesele naționale. Proiectul, în forma sa actuală, este un compromis, care nu mulțumeste pe nimeni. La unul de cădă prețul lui, la unii pe care îl dăruiește, dar nu în ordinea zecii, cardinalul priete Ioan Csernoch cere ca din prilejul sărbării zilei naționale a Maiestății Sale domniitorului, casa magnaților să-L salute în formă și mai călduroasă ca până acum.

Se continuă dezbaterile întrerupte. Episcopul Otocar Prohászka este aderent al voinții universal, egal și secret și pentru femei, dar este contrar al acordării dreptului de vot pe baza populației din Galiția. Nu din antisențimism vorbește așa, ci numai din motive naționale.

Episcopul reformat Balhazăr apără dreptul de alegere pentru femei.

Prim-ministrul Wekerle se declară din partea sa tot pentru dreptul de vot al femeilor; dar în împrejurările de acum se multumesc cu ceea ce s'ant putea accorda. Nu admite, că în Ungaria s'ant prigonite naționalitățile. Proiectul de reformă electorală, nu face deosebire între naționalitățile, ci voințe să valideze dreptul limbii maghiare ca limbă de stat.

Proiectul se primește în dezbateri generală și specială.

Ateniatul politic dela Kiev

Oamenii înțelegerii încep să bată tot mai mult drumul închișilor.

N'au trecut decât trei săptămâni dela omorarea ambasadorului kirach la Moscova, asasinat în 6 Iulie, și în 30 Iulie s'a comis carăș un ateniat. În ziua aceasta, după ameză la 2 ore, s'a aruncat o bombă în Kiev asupra generalului Eichhorn și a adiutantului său, căpitanului Dressler.

Eichhorn, comandantul suprem al trupelor germane din Ucraina și unul dintre comandantii cei mai de valoare ai armatei, și-a pierdut în urma ateniatului mâna dreaptă, iar adiutantul său amândouă picioarele.

Bomba a fost aruncată de doi indivizi din trăsura, asupra celor doi ofițeri, cari tocmai se întorceau dela casă.

În aceeași seara la ora 10 generalul Eichhorn a încetat din viață. Adiutantul său, căpitanul Dressler, cu puțin înainte a murit în urma pierderii mari de sânge.

Numele ateniatului arestat este Boris Donțov, înâr de 23 ani, și om de încredere al revoluționarilor socialiști dela Moscova. A recunoscut, că înainte cu câteva zile a sosit la Kiev, și că a primit însărcinarea dela comitetul central să asinze pe comandantul Eichhorn. În acest scop i s'a dat o bombă, un revolver și bani. Va să zică nu din Ucraina s'a pus la cale omorul.

Răposatul general Hermann Eichhorn este născut în Breslau în 1848. A intrat în armată la 1866 și a servit mai ales în statul major. Înainte de izbucnirea războiului fusese numit general-colonel. A participat în campania de erră la Iacurile mazarlene în calitate de comandant al unei armate de sub comanda supremă a lui Hindenburg. A contribuit foarte mult la învingerea obținute în orient. După pacea dela Brest-Litovsk a primit postul de plenipotențiar militar al Germaniei la Kiev, unde s'a ocupat jertfa de sânge politic. Cadavrul său a fost transportat în patrie.

Știrile războiului

Comunicatul oficial din 31 Iulie anunță întreprinderi succese pe frontul Italian în ținutul Savo-Rosso, asemenea și în Albania.

Comunicatul oficial din 1 August: Pe frontul de sudvest activitatea de ținuri și de reconștiri a durat ieri cu multă răvnă. În Albania bravele noastre trupe au silit pe italieni să cedeze teritorul dela nordvest și nordost de Berat pe o lățime de 30 km.

Pe frontul apusean se dau înverșunate lupte locale.

Comunicatul oficial din 2 August: În judecării la Bozocă, spre sudvest dela Assiago, la nord de Quoro, am zădărnici întreprinderi de reconștiri italiene.

În Albania: Trupele noastre, de sub comanda general-colonelului Pfliizer-Balli, alungând dușmanul au ajuns în țările Boriati. Am ocupat numeroase puncte.

Pe frontul apusean, diviziile franceze și engleze, cu toate atacurile lor repetite, n'au reușit să mai ocupe teren.

Comunicatul oficial din 3 August: Pe frontul de munte venețian durează activitățile serioase de țanuri.

În Albania: Încalungul Devedei de sus, am câștigat teren.

Pe frontul apusean: activitate de reconștiri și lupte de caracter local. Din 4 August: Frontul Italian: Pe plaiul celor Șapte comune am respins atacuri repetite engleze și itauceze. La Dossio Alte dușmanul a izbituși să ptrundă în unele părți din pozițiile noastre.

În Albania, în valea de sus a Devoli, am respins dușmanul și mai departe.

Pentru orfelinat

Întru vșchieria amintirii poporului Constantin Mica din Vima-mare, protopresbiteratul Cetății de-beatră—răposat în 21 Mai v. a. c.—s'a colectat și administrat Orfelinatului arhidiecezan:

1. Dela cei 34 profeți din tractul Cetății de-beatră câte 5 cor. (iar dela unul 6 cor.) K 176—
2. Dela Gavril Mic (fiul răposatului), par. în Gălgău „ 20—
3. Gheorghe Ciupe, paroh în Baba „ 4—
4. Petru Bot, paroh în Săcătura „ 4—
5. Bartolomei Fărcaș, invățător în Corueni „ 5—
6. Teodor Fărcaș, cantor în Vima-mare „ 1—
7. Alexiu Florian, subnotar în Boui-mare „ 6—

Total Cor. 216—

Lăpuș-unguresc, la 2/15 Iulie 1918.

Andrei Ludu, protopop.

O mistificare stupidă

Mitropolitul Vasile Mangra, —consecvent principului său de a se adresa direct opiniei publice maghiare, în toate chestiile mai cădă privește poporul român din patrie și statul ungar deopotrivă, și publică nu de mult un articol în revista *Kélet Népe* insistând asupra relațiilor străne, și chiar intime, ce au existat și în trecut între români și maghiari. Comunitatea intereselor celor două popoare reclama mai ales o cooperare cât mai armonioasă între ele.

Acceia idee a desfășurat-o mitropolitul V. Mangra în toate amintutele sale și într'o serie de articole istorice publicate în coloanele *Telegrafului Român*.

Acceia serie de articole mitropolitul V. Mangra a publicat-o acum și în limba maghiară, în forma unei reviste pentru publicul maghiar.

Concluzia acestor articole este, că tratarea chestiilor românilor din patrie, —care au suferit o diversione regretabilă din cauza vazăzilor nesocotite a României, —nu poate fi făcută responsabil, —trebuie reluată acolo și în forma aceea, în care a fost întreruptă în 1914 de contele Tisza.

În numărul din 26 Iulie al ziarului *Aradul Kőzlöny* mitropolitul V. Mangra revine asupra acestor importante chestii în

formă și mai explicită, ca să completeze a studiilor sale anterioare face o paralelă între politica de naționalități a conțelii Tisza și politica de naționalități a guvernului Esterházy și Wekerle. Concluzia finală a mitropolitului V. Mangra, care pledează cu toată încrederea pentru stabilirea unor relații intime și armonice între maghiari și românii din patrie, este că chestia poporală română din patrie numai pe calea indicată de conțelii Tisza poate duce la rezultate satisfăcătoare.

Adversarii politici ai mitropolitului V. Mangra, — adică, firește, — maturoții de valabile evenimentelor de pe scena vieții publice și probabil geloși de triumful politicii deschise și cinstite a noului mitropolit dela Sibiu, — au căutat să paralizizeze efectul campaniei ziaristice a mitropolitului Mangra printr-un incident stupid, înscenat cu multă stângăchie.

În aceeași zi, în care a apărut în *Arad* *Közlöny* articolul mitropolitului Mangra, s'a prezentat în redacția ziarului arădan un individ cu numele R. Hamsa, roman de naștere, și a predat redacției o epistolă deschisă adresată mitropolitului V. Mangra. Acea individ susține, că mitropolitul V. Mangra n'are dreptul să se adreseze opiniei publice maghiare. Dânsul — Hamsa — fiind în prisoare rusească a citit o broșură, care poartă numele mitropolitului V. Mangra, și în care acesta invită pe românii din Ungaria să dea mare în defensiva românească, cari trecuseră Carpații, iar pe prisionierii români din Rusia îi conștură să intre în armata rusească și românească, care opera în contra periferelor centrale.

Chestia cu broșura apocrifa, care dacă în adevăr a existat, evident că este o mișcare stupidă și de mare în defensiva românească, care a fost capabilă să recurgă agenții lui Brițianu și Take Lonescu.

Rămâne să se clarifice acum rolul neașteptat de deus ex machina al individului R. Hamsa, care ori este normal, ori nu, dar în mintea înțeață — este evident, — că a încercat sub sugestia adversarilor politici și personali ai mitropolitului Mangra.

Căci la tot cazul este suspect, că individul R. Hamsa a făcut până acum, și a dat în vileag vopsirea broșurii apocrife numai acum, când a apărut articolul mitropolitului Mangra în ziarul arădan. G. Tr.

Încetățenirea evreilor români

Textul proiectului de lege pentru încetățenirea evreilor, așa cum a fost depus la senat și a fost acceptat fără modificări de secțiunile senatului, este următorul:

Art. I. — Străinii din România, cari nu sânt supuși vreunei alt stat, fără distincție de religione, se pot deveni cetățeni români, dacă înaintea îndrăgitei administrașe pentru a face parte din următoarele categorii:

§ 1. — Acei, cari au servit sub drapel în timpul războaiului din urmă, fie în serviciul militar activ, fie în serviciul auxiliar.

§ 2. — Acei cari s'au stabiliți în România, s'au născut în țară din părinți născuți ei înșiși în țară.

§ 3. — Părinții, văduvele și copiii celor căzuți pe câmpul de luptă, precum și ai celor cari în serviciile auxiliare au contractat vreo boală și au murit din cauza și în exercițiul serviciului lor, precum și văduvele și copiii celor prevăzuți la § 2, cari au decedat înainte de a putea fi încetățeniți.

§ 4. — Acei cari fiind născuți și stabiliți în țară, au fost mobilizați în campania din 1913 și nu au încetat de a face parte dintr-unul din cele două categorii până la declararea războaiului din 1916, deși n'au luat parte la campanie, nefiind chemate elementele din cari fac parte.

§ 5. — Acei cari, născuți și stabiliți în țară, s'au prezentat la mobilizarea din 1916, și au fost aflași la verile lor, pentru care au bine deosebit și indicate în procesele-verbale de scutire.

§ 6. — Toți aceia cărora, aflându-se sub drapel, li s'a acordat împănțenirea prin decret regal, sub rezerva răfăcirii ulterioare a corpurilor legiuitoare.

Excluzi de cetățenie

Se exclude din aceste categorii:

a) Acei cari au suferit o condamnare infamantă pentru crimă;

b) Acei cari au suferit o condamnare definitivă militară contra onoarei;

c) Falșii frauduloși nereabilitați;

d) Cei condamnați pentru delictele prevăzute la art. 11—121, 126, 127, 138—140, 197 alin. 1, 200—205, 207, 208, 285 al. 1, 291, 293, 308—311, 316, 322—325 și 334 din codul penal;

e) Acei ce se vor dovedi că au purtat arme contra țării.

Situația soțiilor și minorilor

§ 1. — Soțiile și copiii legiții minorilor, care fac parte din categoriile de mai sus, beneficiază deplin drept de naționalitate română, deodată cu soții sau părinții lor.

§ 8. — De asemenea soțiile și copiii cari vor fi fost minori în momentul încetățenirii celor cari au fost încetățeniți înainte de război.

§ 9. — Minorii cari în timpul războaiului au servit de cercești și au urmat armata română în Moldova, vor deveni cu deplin drept cetățeni români, în urma cererilor lor, făcute tribunalelor domiciliului, în anul care urmează majoratilor lor. Tribunalele constatând faptul în prezența ministerului public și admite cererea.

Părinții și tutorii vor avea dreptul să ceară, fie dela autoritățile militare, fie dela cele civile, constatarea faptului că fiii lor sau pupiii lor au făcut parte din corpul cerceștilor. Acelea drept li vor avea cerceștii și înșiși. În acest scop se vor înțelege și se vor admite de autoritățile militare școlare, în care se vor trece certificate eliberate.

Acest drept nu se poate exercita decât în timp de 6 luni dela data promulgării și publicării legii de față.

Comisiuni de naturalizare

Art. II. — Cercetarea și constatarea drepturilor celor cari fac parte din categoriile de mai sus, se va face de o comisiune de naturalizare, care va funcționa dela 1 Septembrie până la finele lui Decembrie în capitala fiecărui județ și se compune din:

1. Primul președinte sau președintele tribunalelor;

2. Un delegat al ministerului de interne; și un delegat al ministerului de externe; Greșierul tribunalelor ca secretar.

Prin decizia consiliului de miniștri, acolo unde nevoia se va simți, se vor putea înființa «comisiuni» în mai multe secțiuni sau se va putea prelunge termenul de funcționare al unei comisiuni și peste 30 Decembrie 1918.

Art. III. — Comisiunea va da o deciziune, fie comună asupra mai multor cereri, fie individuală după cum va fi tribunalelor, până în termen de o lună dela intruducerea cererilor.

Procurorul tribunalelor va avea dreptul să ia cunoștința de cereri, va putea face opoziție; în acest caz, deciziunea se va da contradictoriu, după debaterile orale sau acte scrise, la alegerea părților cari au făcut cereri și cari vor citi pe cale administrativă până în termen de 10 zile dela opoziția procurorului.

Dovezile cerute evreilor

Art. IV. — Deciziunile comisiunii se vor întemeia pe următoarele probe administrate direct înaintea ei:

1. Acte scrise ale autorităților respective;

2. Proba cu martori, conform dreptului roman.

3. Acte de stare civilă, sau

4. Declarații marturilor, atât cât sânt admisibile după art. 33 al codului civil.

Faptul de a fi tras sorți și a fi considerat ca o presunțiune de naștere în țară și de domiciliu. Comisiunea nu o va putea înălțura decât în caz, când ea va fi combătută de procuror cu dovezi puterice și va avea obligațiunea de a motiva în sentința înălțurarea acestei presunțiuni.

Art. V. — Comisiunea competentă este aceea a domiciliului obișnuit al reclamantului.

Art. VI. — Deciziunile comisiunii de naturalizare sânt supuse recursului în cașajune din partea fiecărei părți nemulțumite. În caz de casare, curtea de casajie va aborda fondul și va da deciziunea definitivă. Recursul se va face, fie *grău tribunalelor*, sau în fața instanței de județiere curții de casajie, fie la grafa curții de casajie. Curtea va judeca recursul de urgență și cu precădere.

Curtea de casajie va putea cassă pentru violarea sau neaplicarea legii și pentru neaplicare a probelor sau actelor administrative.

Termiul de recurs va fi 10 zile dela data aflării deciziunii la primărie pentru care operațiune se va dresa un proces-verbal.

Art. VII. — În caz de fraudă, procurorul va putea acuză și deciziunea comisiunii de naturalizare, curții de Casajune, într-un termen de 3 luni.

După deciziunea comisiunii

Art. VIII. — Îndată ce deciziunea comisiunii de naturalizare sau a curții de casajie va rămânea definitivă, ministerul de justiție va elibera diploma de naturalizare pe baza căreia cei naturalizați va fi în-

cris într-un registru al tribunalului. Dela data acestei înscriseri ei va putea exercita toate drepturile sale.

Art. IX. — Acei cari nu vor fi introdus cererea lor în timpul funcționării comisiunii până la 1 Noembrie 1919, vor avea dreptul de a se adresa tribunalelor domiciliului până într-un termen de 5 ani dela promulgarea legii de față, pentru a cere constatarea drepturilor lor.

Tribunalul va judeca conform dreptului comun, însă de urgență, față fiind li și procurorul, considerat ca parte în instanță.

Art. X. — Prin excepție la legea timpurii, cererile de naturalizare sânt supuse la taxa de 50 lei, iar diplomele la 20 lei.

Toată procedura este gratuită.

Art. XI. Un regulament întocmit în termen de 15 zile dela data promulgării legii, va stabili modalitatea de funcționare al comisiunii.

Președintele consiliului de miniștri:

Al. Marghiloman.

Ministrul Justiției:

Ioan M. Mătilăne.

Știrile zilei

Ulcigași țarului. Express-Korespondent anunță, că guvernul comisarilor populari nu și-a dat aprobarea la omorarea țarului. La ordinul guvernului sovietului a mers o comisiune la kietakentburg, pentru a cerceta făcerea privitoare la omorarea fostului țar.

† **Zeno Cavalor de Pușcariu.** Ni se trimite următorul anunț funebrel:

Corpul ofițerilor dela regimentul ces. și reg. de husari Friedrich Leopold principe de Prusia Nr. 2 aduce cu adăncă conștinere la cunoștința moartei de erou a mult prețușului și îndrăgitei doamne, a dîlui capitan ces. și reg. **Zeno cavalor de Pușcariu**, posesor al crucii pentru merite cl. III cu corana și săbile, a medaliei de bronz pentru merite militare cu săbile, și a crucii Carol.

Moartea de erou a ajuns în 15 Iulie 1918 în luptă de apărare viteazășă de la Bressanțiana lângă Piva în fruntea feciloror legați cu toată inimă de persoana dânsului.

Sebeșul sămesc, la 23 Iunie 1918.

Semnare la împrumutul de război. Institutul de credit și economii din Sibiu *Lumina*, a semnat pentru al VIII-lea împrumut ungar de război suma de *cor. 371.000* — cu dela al IV-lea — VIII-lea s'a subscris de tot *cor. 685.700*—

Parastas. Primim următoarele:

Duminecă în 15/28 Iulie a. c. în Budapeșta s'a servit parastas solemn pentru oștină războaiului *Dăntre Birăuți*. Funcțiunea religioasă au îndrăginit: Prea Cuviosul Părinte Protoscelnic Genadie Bogoevici și prootm militar, Dr. Petru Olaru. Văduva doamnei și domnișoara Birăuți au cunos prilej au dat *1000 coroane* pentru a pune temelii unui fond menit pentru meseriașii români. Oștină benevolă la acest fond s'au și se trimite la adresa: Genadie Bogoevici, Protoscelnic, Budapest, Holló u. 8.

† **Andrei Coșma.** La 26 Iulie n. a. c. a încetat din viață în etate de 75 de ani Andrei Coșma, om de știință și director executiv, timp de peste 30 de ani al *«Silvanța»* din Șimleu. A luat parte în mișcarea noastră economică din ultimele decenii.

«Silvanța» a emis din prilejul decedării fostului ei director anunț funebrel separat, iar în ziua aceea și asigurarea în loc de cunună tricolore pe mormântul decedatului a donat cor. 100— la Fundațiunea ziaristilor

Cum se luptă americanii? Corespondentul din război al ziarului Vorwärts scrie despre modul în care se luptă americanii în diviziile lor proprii sau sub conducere franceză. Armata e bine provăzută. Are divizi compuse din negri, dar aceștia încă nu s'au fost duși la luptă. Mult din soldații prînși au nume german. Vițela lor nu e deosebit de bună și o parte din francezii i-a tot lăndat și astfel s'au amfibionat. Dar nu învață încă să se lupte în șiruri râte, ci atacă în masă. Din cauza acestor cadavre lor acoper câmpul de luptă, ca pe vremea lui Brusilov. Contra ofensivă germană i-a cauzat pierderi ce se evaluează la 70 procente.

Concert simfonice. Muzica Regimentului de honzevi dela Cluj a dat în 3 I. c. în sala dela Unirea din orașul nostru un concert simfonice, în scopuri filantropice, cu concursul artiștilor Jolan Băranuși. Sala plină a aplaudit cu mult căldură punctele unei bogate programe. Concertul a reușit din toate punctele de vedere.

Pretacora de vară în Sălița. Studenții români din *Sălița* au întocmit Duminecă în 4 August n. (22 Iulie v. 1918) obișnuita petrecere cu producțiune teatrală și joc. S'a jucat cu mult succes *Funcționarul dela domeni* de P. Lousteanu.

Apra năsoară se poate bea. Magistratul sibian vestește, că cercetările făcute în zilele acestea asupra apelor din apudatul orașului dovedesc, că apa eară se poate bea și fără a o fierbe.

Aviz. Prin aceasta fac cunoscut, că întorcându-mă la Cluj cu ziua de 5 August 1918 imi încep rășii activitatea și vă rog a mă onora cu prețioase Dv. comande.

Șopron, în 30 Iulie 1918. — Tipografia «Carmen» Petru P. Barțiu.

Muzeu de naturi. Tot se mai găsece oamăni, cari puțin își bat capul cu războiul. Dl. Emre *Wald* din Prag, unul din oamenii înțeleși, a înființat un muzeu de naturi, când probe de mare sârșugă. Muzeul are de altfel nu puțină valoare istorică și culturală.

Academia agronomică. Se anunță, că Academia agronomică din Dobrițen, care în cursul războaiului a fost închisă, cu începearea anului școliar 1918/19 va se deschide de nou. Inscrisiile se fac din 1 până în 8 Octombrie și pot fi primii lîneri cu testamoni de maturitate dela gimnaziu, reale sau comerciale. Academia are și un internat, unde se plătește taxă lunară de 150 coroane.

Un notar sprînjind aşezămintele de binefacere. Domnul notar *Demetria Dumitru* din Reci (comitatul Sibiu), a binevoit a dărui la următoarele 4 fonduri câte 20, sau în total 80 cor., și anume la «*Fondația Andrei Baron de Șaguna pentru ăltororașii războaiului și orfanii*», la «*Fondul Onorur medicilor pentru căutarea medică și sărămieșilor obligatoare a școliarilor și meșterilor români dela orașe cu vârstă între 14—20 ani*» la «*fondul Victor și Eugenia Tordășianu pentru înțezarea letelor sărace*» ale «*Reanunții soldaților români din Sibiu*», și la «*fondul de premii D. Muntiu*» notar în Reci, pentru cel mai bun vier din cercul Mercurii, și la «*Reanunții române de agricultură din comitatul Sibiu*». Pentru mai multe detalii cere mulțumite: *V. Tordășianu*, președint.

Raport fidel. Un vestit editor englez, Iohn Timbs, când era încă raportor în Londra, fusese trimis de redactorul sf. în Scoția, unde mineri declaraseră grevă. Timbs avea să facă raport fidel despre mișcarea greviștilor.

Raportorul conștințios s'a îmbrăcat în haine de mîner și a stat o săptămîină în mijlocul muncitorilor.

După aceea s'a napoiat în redacție și a prezentat raportul. Șeful l-a frunzăriț și i-a scris furios:

— Ce secături ai scrisi dă? Raport așa de blând și fără vlagă nu-i pentru ziarul nostru!

— Sânt și eu de această părere, — răspunse Timbs; — poate vă place mai bine aștălat, — adăuse el și întinse șefului al doilea manuscris.

Șeful privi repede scrisul și exclamă fericit:

— Așa înțeleg! Acesta corespunde adevărului! Excelent raport!

— Am gândit tot asemenea, die șef — îl întrerupse Timbs, — l-am scris înainte d'a pleca din Londra!

Teatru cinematograf. *Apollo*, Strada Schewis. Directorați: D-na Emilă Tóth.

Marti, în 6 August: *Tablura unui actor*, dramă în 3 acte, în primul rol cu Valdemar Pasylander.

Miercuri, în 17 August: *Străbunul*, dramă.

La fiecare din reprezentații se dau frumoase suplimente de vederi în natură și scene istoriciste.

Începutul la 7 și 9 ore seara.

Posta redacției

Dlul V. U. în Z. Neijlegerei de felul acesta se po lăntura prin articole polemice. Destul de rugăminte, că se guprează după — bădoi. Și mai șpagun așa și în public? Când vor mai s'edea încoșminte de avere, va scădea și creșta.

